

FANTAZIYA JANRINING MUHIM ELEMENTLARI

Xasanova Qunduzxon Otajon qizi
O'zbekiston Milliy universiteti Xorijiy
Filologiya o'qituvchisi
Tel: +998934462798
e-mail: xasanova.2024@internet.ru

Annotatsiya: Fantaziya janri adabiyotda o'ziga xos va qiziqarli elementlari bilan ajralib turadi. Ushbu janr, o'quvchilarni hayoliy dunyolarga olib borish va ularni boshqa realliklar bilan tanishtirish imkoniyatini beradi. Fantaziya janrining asosiy elementlari, uning jozibadorligini oshiradi va mualliflar uchun ko'plab ijodiy imkoniyatlarni taqdim etadi. Ushbu maqolada, fantaziya janrining muhim elementlari haqida batafsil gaplashamiz.

Kalit so'zlar: fantaziya, sehr, til, xayol, mifologiya va mavjudotlar.

Fantaziya janrining eng muhim elementi bu hayoliy dunyo yoki "xayoliy olam"dir. Bu dunyolar mualliflarning tasavvuriga asoslanib yaratiladi va ko'pincha o'z qonunlari, geografiyasi, madaniyati va tarixiga ega bo'ladi. Misol uchun, J.R.R. Tolkienning O'rta Yeri yoki S.S. Levisning Narniya dunyosi o'quvchilarni o'zining murakkab va batafsil yaratilgan muhitlari bilan maftun etadi. Bu xayoliy dunyolar, ko'pincha odatiy hayotdan farq qiladi. Ular sehrli mavjudotlar, yovuz kuchlar, qahramonlar va qiziqarli voqealar bilan to'la bo'ladi. Bu yerda o'quvchilar, real hayotda uchramaydigan narsalarni ko'rishadi, bu esa ularning tasavvurlarini kengaytiradi.

Fantaziya janrining ajralmas qismi — sehr va sehrli mavjudotlardir. Sehr - bu janrda o'ziga xos qoidalar va qonunlarga ega bo'lishi mumkin. Sehrli kuchlar, ko'pincha qahramonlar yoki yovuzlar tomonidan ishlatiladi va bu kuchlar voqealarga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Sehrli mavjudotlar janrni yanada qiziqarli qiladi. Elf, gnom, jin, ajdarho va boshqa fantaziya mavjudotlar mualliflar tomonidan yaratiladi va asarlarning murakkabligini oshiradi. Misol uchun, Tolkienning elflar va ajdarlari, faqatgina sehrli mavjudotlar emas, balki murakkab qahramonlar va madaniyatlarga ega bo'lib, o'quvchilarga turli xil muammolarni tushunishga yordam beradi.

Fantaziya janrida qahramonlar muhim rol o'ynaydi. Ular ko'pincha qiyinchiliklarga duch kelib, ichki va tashqi kurashlarda qatnashadilar. Qahramonlar odatda yaxshi yoki yovuz tomonni ifodalaydi va o'z qiyinchiliklari orqali o'zlarining axloqiy, ijtimoiy yoki ruhiy o'sishlarini ko'rsatadi. Qahramonlarning xarakteri, ularning ichki kurashlari va o'ziga xos xususiyatlari bilan ajralib turadi. Masalan, Frodo Baggins "*Uzuklar hukmdori*" asarida o'zining ichki kurashi va o'z burchiga sadoqatini namoyon etadi. Qahramonlar o'quvchilarga ularning o'z hayotlarida duch keladigan muammolarni tushunish va hal qilish imkonini beradi.

Fantaziya janrida qiyinchiliklar va yovuzlik, hikoyaning rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Yovuzlik ko'pincha antagonistik kuch sifatida tasvirlanadi va qahramonlar bilan kurashadi. Bu yovuzlik, o'zining yovuz niyatlari va kuchlari bilan birga keladi va qahramonlarning sadoqatini, qahramonligini hamda axloqiy tanlovlarini sinovdan o'tkazadi. Yovuzlikning xarakteri ko'pincha murakkab bo'lib, bu yovuzlikni qahramonlarning ichki kurashlari bilan bog'lash imkonini beradi. Bu esa o'quvchilarga yovuzlik va yaxshilik o'rtasidagi kurashning murakkabligini tushunishga yordam beradi.

Fantaziya janrining muhim elementlaridan yana biri mifologiya va folklordir. Ko'plab mualliflar o'z asarlarida turli xil madaniyatlarning mifologiyasini va folklor unsurlarini birlashtiradi. Masalan, Tolkien Norse mifologiyasi va boshqa qadimiy madaniyatlarning unsurlarini o'z asarlarida qo'lladi, bu esa o'ziga xos haqiqiy bir dunyo yaratdi. Bu janrda

mifologiya, o'quvchilarga zamonaviy va qadimiy tafakkurlar o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatadi. Fantaziya janri, ko'pincha ijtimoiy va axloqiy masalalarni o'rganishga imkon beradi. Qahramonlarning kurashlari, o'z hayotlari va tanlovlari orqali, o'quvchilarga hayotdagi muammolarni, adolatni, do'stlikni va sadoqatni tushunishga yordam beradi. Ko'plab mualliflar, o'z asarlarida ijtimoiy adolatsizlik, urush, qo'rquv va umid kabi mavzularni muhokama qilishadi. Bu mavzular fantastik olamda yovuzlik va yaxshilik o'rtasidagi kurash orqali namoyon bo'ladi va o'quvchilarni o'z hayotlariga ta'sir qiladigan savollar bilan yuzma-yuz qiladi.

Fantaziya janri muhim elementlaridan biri o'ziga xos til va uslubdir. Ko'plab mualliflar o'z asarlarida yangi so'zlar, iboralar va til qoidalarini yaratadilar. Bu esa o'quvchilarni fantastik olamga yanada chuqurroq olib kiradi. Tolkien, o'zining Elvish tillarini yaratganida, tilshunoslik va filologiyani murakkab bilimlariga tayanadi. Uning asarlarida til va madaniyat bir-biriga bog'liq bo'lib, o'quvchilarga o'ziga xos bir dunyo yaratadi. Bu kabi elementlar o'quvchilarni xayoliy dunyoga yanada yaqinlashtiradi.

Fantaziya janri o'zining murakkabligi va qiziqarli elementlari bilan adabiyotda muhim o'rin egallaydi. Xayoliy dunyolar, sehr, qahramonlar, yovuzlik, mifologiya, ijtimoiy masalalar va o'ziga xos til — bu elementlar birgalikda, fantastik hikoyalarning jozibasini va o'ziga xosligini yaratadi. Fantaziya janri, o'quvchilarga yangi imkoniyatlar, yangi sarguzashtlar va o'zlarining ichki kurashlarini o'rganish imkonini berish orqali, ularni xayoliy dunyolarga olib boradi. Kelajakda ham bu janr o'zining ahamiyatini yo'qotmasligi va yangi avlod o'quvchilarini maftun etishda davom etishi kutilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tolkien, J.R.R. *The Lord of the Rings*. – London: Allen & Unwin, 1954-1955. – 1216 p.
2. Lewis, C.S. *The Chronicles of Narnia*. – London: Geoffrey Bles, 1950-1956. – 800 p.
3. Rowling, J.K. *Harry Potter and the Philosopher's Stone*. – London: Bloomsbury, 1997. – 223 p.
4. Gaiman, Neil. *American Gods*. – New York: HarperCollins, 2001. – 465 p.
5. Pullman, Philip. *His Dark Materials*. – London: Scholastic, 1995-2000. – 1020 p.
6. Campbell, Joseph. *The Hero with a Thousand Faces*. – Princeton: Princeton University Press, 1949. – 416 p.
7. Zipes, Jack. *The Irresistible Fairy Tale: The Cultural and Social History of Fairy Tale*. – Princeton: Princeton University Press, 2012. – 272 p.
8. Tolkien, J.R.R. *The Hobbit*. – London: George Allen & Unwin, 1937. – 310 p.
9. Attebery, Brian. *Strategies of Fantasy*. – Bloomington: Indiana University Press, 1992. – 240 p.
10. Farah, H. *Fantasy Literature: An Overview*. – New York: Routledge, 2014. – 368 p.